

## කොටස් වෙළඳපොළ — 10 පාඩම

සීමාසහිත පොදු සමාගම්වලට සිය ව්‍යාපාර ආරම්භ කිරීමට හෝ පවත්වා ගෙන යෑමට අවශ්‍ය මූල්‍ය සම්පත් සපයා ගැනීමට මහජනතාව හවුල් කර ගන්නා අද ව්‍යාපාර ලෝකයේ ජනතාව අතර පවතින ජනප්‍රිය ක්‍රමය වන්නේ විවෘත මාධ්‍ය නිවේදනයක් මගින් මහජනතාව වෙත සමාගමේ කොටස් මිලදී ගන්නා ලෙස දන්වා සිටීමයි. කොටස් මිලදී ගත් පසු ,ඔවුන්ට තම කොටස් වෙනත් පුද්ගලයන්ට විකිණිය හැකිය. මෙසේ කොටස් මිලදී ගැනීම හා විකිණීම සඳහා පහසුකම් සපයා ඇති ස්ථානය කොටස් වෙළඳපොළ ලෙස හැඳින්වේ.

### කොටස්

සමාගමේ ආරම්භක ප්‍රාග්ධනය ඒකකයක් ලෙස සලකා එය සමාන කොටස්වලට හෙවත් පංගුවලට බෙදා විට ඉන් එක් පංගුවක් කොටසක් ලෙස හැඳින්වේ

### ආයෝජනය කළ මිල

පුද්ගලයෙක් කොටස් මිලදී ගැනීම සඳහා යොදවන ලද මුදල

$$\text{ආයෝජනය කළ මිල} = \text{කොටසක මිල} \times \text{මිලදී ගත් කොටස් ගණන}$$

### උදාහරණ 01

එක්තරා සමාගමක් කොටසක මිල රුපියල් 20ක් වන කොටස් 50000ක් මහජනතාව වෙත නිකුත් කරයි. සමන් එම සමාගමෙන් කොටස් 1000ක් මිලදී ගනියි. සමන් එම සමාගමේ ආයෝජනය කළ මුදල සොයන්න.

$$\text{ආයෝජනය කළ මිල} = \text{රුපියල් } 20 \times 1000$$

$$= \text{රුපියල් } 20000$$

උදාහරණ 02

කොටස් වෙළඳපොළ ආයෝජකයෙකු වන නිමල් මහතා කොටසක වෙළඳපොළ මිල රු 20ක් වන සමාගමක කොටස් මිලදී ගැනීමට රු 6000ක් ආයෝජනය කරයි.

නිමල් මහතා මිලදී ගන්නා කොටස් ගණන සොයන්න

$$\text{කොටස් ගණන} = \frac{\text{ආයෝජනය කළ මිල}}{\text{කොටසක වෙළඳපොළ මිල}}$$

$$\text{කොටස් ගණන} = \frac{6000}{20} = 300$$

අභ්‍යාසය

i ) කොටස් වෙළඳපොළ ආයෝජකයෙකු වන අමල් මහතා කොටසක වෙළඳපොළ මිල රු 10ක් වන සමාගමක කොටස් මිලදී ගැනීමට රු 8000ක් ආයෝජනය කරයි.

අමල් මහතා මිලදී ගන්නා කොටස් ගණන සොයන්න

ii ) කොටස් වෙළඳපොළ ආයෝජකයෙකු වන සුනිල් මහතා කොටසක වෙළඳපොළ මිල රු 25ක් වන සමාගමක කොටස් මිලදී ගැනීමට රු 50000ක් ආයෝජනය කරයි.

සුනිල් මහතා මිලදී ගන්නා කොටස් ගණන සොයන්න

iii ) කොටස් වෙළඳපොළ ආයෝජකයෙකු වන රනිල් මහතා කොටසක වෙළඳපොළ මිල රු 50ක් වන සමාගමක කොටස් මිලදී ගැනීමට රු 200000ක් ආයෝජනය කරයි. රනිල් මහතා මිලදී ගන්නා කොටස් ගණන සොයන්න.

ලාභාංශය

ලැයිස්තුගත සමාගම් වාර්ෂිකව ලබන ලාභයෙන් කොටස්කරුවන් වෙත ලබාදෙන මුදල ලාභාංශය ලෙස හඳුන්වයි. මෙම මුදල වසරින් වසර වෙනස් වීම් වලට ලක්වේ.

වාර්ෂික ලාභාංශ ආදායම

$$\text{වාර්ෂික ලාභාංශ ආදායම} = \text{කොටස් ගණන} \times \text{එක් කොටසක ලාභාංශය}$$

## උදාහරණ

සමාගමක් එක් කොටසකට රු 5 බැගින් වාර්ෂික ලාභාංශ ගෙවයි. කොටස් 300 ක් හිමි නිමල් මහතාට ලැබෙන වාර්ෂික ලාභාංශ ආදායම සොයන්න.

$$\begin{aligned}\text{වාර්ෂික ලාභාංශ ආදායම} &= 300 \times \text{රු } 5 \\ &= \text{රු } 1500\end{aligned}$$

## අභ්‍යාසය

01

සමාගමක් එක් කොටසකට රු 4 බැගින් වාර්ෂික ලාභාංශ ගෙවයි.

කොටස් 250 ක් හිමි පුද්ගලයෙකුට ලැබෙන වාර්ෂික ලාභාංශ ආදායම සොයන්න.

02 සමාගමක් එක් කොටසකට රු 2 බැගින් වාර්ෂික ලාභාංශ ගෙවයි. අමල් මහතාට ලැබෙන වාර්ෂික ලාභාංශ ආදායම සොයන්න.

## ප්‍රාථමික වෙළඳපොළ

ආයෝජකයන්ට කොටස් මිලදී ගැනීම පමණක් සිදු වන අවස්ථාව

## ද්විතියික වෙළඳපොළ

කොටස් ගනුදෙනුවට ඉඩ ලබා දෙමින් කොටසක් සඳහා ඇති ඉල්ලුම අනුව කොටස සඳහා අලුත් මිලක් ඇති වේ. එම මිල එම අවස්ථාවේ වෙළෙඳපොළ මිල ලෙස හැඳින්වේ. මේ අවස්ථාව කොටස් වෙළඳපොළ ද්විතියික වෙළඳපොළ ලෙස හැඳින්වේ.

මෙහිදී කොටසක වෙළඳපොළ මිලෙහි අඩු වැඩි වීමක් සිදුවේ. මේ සඳහා විවිධ හේතුබලපායි. දේශපාලන හේතු, වර්තමානයේ පවතින කොරෝනා තත්වය, තෙල් මිල උච්චාවචනය වීම යනාදී හේතු මේ සඳහා බලපායි.

එම අවස්ථාවේදී ආයෝජකයන්ට තමා සතු කොටස් විකිණීමට හෝ අලුත් කොටස් මිලදී ගැනීමට හැකිය. ආයෝජකයෙකුට කොටස් විකිණීමේදී ලාභයක් හෝ අලාභයක් සිදු විය හැකිය.

### ප්‍රාග්ධන ලාභය

ප්‍රාග්ධන ලාභය = කොටස්වල විකුණුම් මිල - කොටස්වල ගැනුම් මිල

ප්‍රාග්ධන අලාභය = කොටස්වල ගැනුම් මිල - කොටස්වල විකුණුම් මිල

### උදාහරණ

කොටස් වෙළඳපොළ ආයෝජකයෙකු වන නිමල් මහතා එක්තරා සමාගමක කොටසක වෙළඳපොළ මිල රුපියල් 20 ක් වන අවස්ථාවේ දී කොටස් 1000ක් මිලදී ගත්තේය. එම සමාගමේ කොටසක වෙළඳපොළ මිල රු 30 තෙක් ඉහළ නැගී අවස්ථාවක ඔහු තමා සතූ කොටස් සියල්ල විකුණයි.

i ) නිමල් මහතාට කොටස් විකිණීමෙන් ලැබෙන ප්‍රාග්ධන ලාභය සොයන්න

ii) නිමල් මහතා ලැබූ ප්‍රාග්ධන ලාභය ඔහු යෙදූ මුදලේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස දක්වන්න

i ) ආයෝජනය කළ මුදල =  $1000 \times \text{රුපියල් } 20$

= රුපියල් 20000

කොටස් විකිණීමෙන් =  $1000 \times \text{රුපියල් } 30$

ලැබෙන මුදල = රුපියල් 30000

ප්‍රාග්ධන ලාභය = රුපියල් 30000 - රුපියල් 20000

= රුපියල් 10000

ii )  $\frac{\text{ප්‍රාග්ධන ලාභය}}{\text{ආයෝජනය කළ මුදල}} \times 100\%$

$\frac{10000 \times 100\%}{20000}$

= 50 %

## අභ්‍යාසය

01

කොටස් වෙළඳපොළ ආයෝජකයෙකු වන අමල් මහතා කොටසක වෙළඳපොළ මිල රු 10ක් වන සමාගමක කොටස් 8000ක් මිලදී ගනියි. එම සමාගමේ එක කොටසක වෙළඳපොළ මිල රුපියල් 15ක වූ අවස්ථාවක කොටස් සියල්ල විකුණා දමයි.

i ) අමල් මහතාට කොටස් විකිණීමෙන් ලැබෙන ප්‍රාග්ධන ලාභය සොයන්න

ii ) අමල් මහතා ලැබූ ප්‍රාග්ධන ලාභය ඔහු යෙදූ මුදලේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස දක්වන්න

02

කොටස් වෙළඳපොළ ආයෝජකයෙකු වන ගයාන් මහතා කොටසක වෙළඳපොළ මිල රු 12ක් වන සමාගමක කොටස් 4000ක් මිලදී ගනියි. එම සමාගමේ එක කොටසක වෙළඳපොළ මිල රුපියල් 16ක වූ අවස්ථාවක කොටස් සියල්ල විකුණා දමයි.

අමල් මහතාට කොටස් විකිණීමෙන් ලැබෙන ප්‍රාග්ධන ලාභය සොයන්න.

පහත ගැටලු විසඳන්න.

01) කොටස් වෙළඳපොළ ආයෝජකයෙකු වන සුනිල් මහතා කොටසක වෙළඳපොළ මිල රු 25ක් වන සමාගමක කොටස් මිලදී ගැනීමට රු 500000ක් ආයෝජනය කරයි.

1 සුනිල් මහතා මිලදී ගන්නා කොටස් ගණන සොයන්න.

2 සමාගම එක් කොටසකට රු 6 බැගින් වාර්ෂික ලාභාංශ ගෙවයි. සුනිල් මහතාට ලැබෙන වාර්ෂික ලාභාංශ ආදායම සොයන්න.

3 වසරකට පසු සුනිල් මහතා එක කොටසක් රු 35 බැගින් කොටස් සියල්ල විකුණයි. සුනිල් මහතාට කොටස් විකිණීමෙන් ලැබෙන ප්‍රාග්ධන ලාභය සොයන්න.

4 කොටස් ආයෝජනය නිසා වසරකට පසු සුනිල් මහතා ලැබූ මුළු ආදායම සොයන්න.

( මුළු ආදායම = ප්‍රාග්ධන ලාභය + ලාභාංශ ආදායම )

02) කොටස් වෙළඳපොළ ආයෝජකයෙකු වන රනිල් මහතා කොටසක වෙළඳපොළ මිල රු 50ක් වන සමාගමක කොටස් මිලදී ගැනීමට රු 200000ක් ආයෝජනය කරයි.

1 රනිල් මහතා මිලදී ගන්නා කොටස් ගණන සොයන්න

2 සමාගම එක් කොටසකට රු 3 බැගින් වාර්ෂික ලාභාංශ ගෙවයි. සුනිල් මහතාට ලැබෙන වාර්ෂික ලාභාංශ ආදායම සොයන්න.

3 වසරකට පසු රනිල් මහතා එක කොටසක් රු 60 බැගින් කොටස් සියල්ල විකුණයි. රනිල් මහතාට කොටස් විකිණීමෙන් ලැබෙන ප්‍රාග්ධන ලාභය සොයන්න.

4 කොටස් ආයෝජනය නිසා වසරකට පසු රනිල් මහතා ලැබූ මුළු ආදායම සොයන්න.

03) කොටසකට රුපියල් 5 ක ලාභාංශ ගෙවන සමාගමක කොටස් 4000 ක් හිමිව තිබූ ආයෝජකයෙක් ලාභාංශ ආදායම ලැබීමෙන් පසු එම මුදලත් , එක කොටසක වෙළඳපල මිල රුපියල් 40 ක් වූ අවස්ථාවක ඔහු සතු කොටස් සියල්ලම විකුණා ලත් මුදලත් යන මුළු මුදලම යොදවා එක කොටසක වෙළඳපල මිල රුපියල් 25 ක් වූ කොටස් මිලදී ගත්තේය.මෙම ආයෝජනය නිසා ඔහුගේ ලාභාංශ ආදායම පෙර ලැබූ ලාභාංශ ආදායම ට වඩා රුපියල් 8800කින් ඉහළ නැගුණි. දෙවන සමාගමේ එක කොටසක් සඳහා ගෙවන ලද වාර්ෂික ලාභාංශය සොයන්න.